

HANKKEEN LOPPURAPORTTI

Hankkeen nimi: Kalavesi tuottavaksi Pien – Saimaalla - hanke

Hankkeen numero: 15700

Toteuttaja yhteystietoineen: Läntisen Pien – Saimaan kalastusalue, Jussi Salo,
Willimiehenkatu 1, 53100 Lappeenranta

1. Tausta

Läntinen Pien – Saimaa , etenkin sen läntinen osa (Taipalsaaren tien läntinen vesialue) muodostuu omista erillistä selkävesialueista (Sunisen-, Piiluvan-, Syväveteisten-, Käräis-, Heposalon-, Liesien-, Jakara-, Pulkka-, Salastin-, Riutan-, Haapa-, Keuru-, Valkeis-, Kello- ja Koneenselät). Vesialueen yhteinen vesipinta – ala on 7.000 hehtaaria (liite: hankealueen kartta).

Vesialueen kalastorakenteen kunnostus on aloitettu Sunisenselältä vuonna 2001 Sunisenselän hoitokalastushankkeen muodossa (hankenimi Kalapaikka Keskelle kaupunkia). Hankkeen aikana on poistettu kalaa lähes 70 tonnia vuoden 2002 loppuun mennessä. Poistettujen kalojen päämassat ovat olleet särkeä, pientä ahventa, salakkaa, kiiskeä ja lahnaa. Petokalojen ja muikun osuus on ollut vain yhden prosentin luokkaa. Tämä on ”normaali ” tilanne kunnostusvaiheen ensimmäisinä vuosina niissä järvissämme, missä ei ole harjoitettu ammattimaista kalastusta valikoimattomilla pyyntivälineillä. Särkikalat, pienet ahvenet ja salakat kilpailevat samasta ravinnosta muikun kanssa vaikuttaen muikkukantojen vahvuuteen. Toimintapuitteet elinkeinokalastukseen puuttuvat kokonaan. Samassa yhteydessä on huomattu säännöllisten kaikuluotausten ja koetroolausten avulla, että kalojen päämassat (särki, pieni ahven, lahna, salakka) eivät ole niin paikallisia kalalajeja kuin ennen on luultu. Kalojen päämassat siirtyvät Sunisen – ja Piiluvanselältä talvehtimisalueille aina Riutanselälle asti syyskuun loppuun mennessä. Kalojen päämassat palaavat kudulle ja syönnökselle takaisin Sunisen – ja Piiluvanselälle touko – ja kesäkuun aikana. Todisteena kalojen vaelluksesta on myös yhden isorysän saalis Kuivaketveleessä, lähes 10 tonnia kalaa keväällä 2002.

Sunisen – ja Piiluvanselän kalastorakenteen kunnostus on jatkunut yksityisellä rahoituksella vuonna 2003. Kalastuskauden aikana kolmen eri pyyntimuodon, nuottoaus, rysä – ja katiskapyynti, yhteinen saalis on noussut 20 tonniin. Poistettu kalasto on koostunut edelleen pääosin pienestä ahvenesta (46 %) ja särjestä (39 %). Hankkeen tavoite muikku – ja petokalakantojen vahvistuminen on lähtenyt kuitenkin hiljalleen käyntiin. Tavoite vaatii kuitenkin pitkäjänteistä työtä.

Läntisestä osa – alueesta voidaan saada kalataloudellisesti tuottava vesialue kunnostamalla maaseudun kolmas voimavara kuntoon. Kalavesien tuotto perustuu lisääntyviin, uusiutuviin ja hyvän kasvun omaaviin massakalakantoihin (muikku, ahven ja särki) ja runsastuviin petokalakantoihin. Hankealue on lievästi rehevä, matala ja erillisistä selkävesialueita muodostunut alue, missä tapahtuu kalojen vaelluksia syönnös – ja talvehtimisalueiden välillä. Kalasto on vinoutunut särkikalavaltaiseksi valikoivan kalastuksen kautta.

2. Toteuttajat

Hanke organisoitiin hanketoteuttajien, ohjausryhmän ja yhteistyötahojen kautta. Hankkeella ei ollut varsinaista palkattua henkilöstöä. Hankkeen toteutuksesta vastasivat seuraavat henkilöt/yritykset seuraavin vastuualuein:

- Jussi Salo, kalastusalueen hallituksen puheenjohtaja, hankkeen johtaminen ja yhteishenkilö
- Vesa Tiitinen, kalastusalueen isännöitsijä, hankkeen hallinnointi, kirjanpito, tiedotus
- Markku Turtiainen, Järvikalastus Turtiainen ky, hankkeen ostopalvelut (kalan poisto, seuranta)
- Tero Laukkanen, Kalapriima ky, hankkeen ostopalvelut (ammattitaidon – ja osaamisen siirto ja kuivanmaan kalasatama selvitys)

Hankkeen ohjausryhmän muodostivat seuraavat henkilöt:

- Pertti Ahokainen, ohjausryhmän puheenjohtaja, Taipalsaaren kirkonkylän osakaskunta
- Jussi Salo, ohjausryhmän varapuheenjohtaja, Lappeenrannan kaupunki
- Vesa Tiitinen, ohjausryhmän sihteeri, Etelä – Karjalan kalatalouskeskus
- Jarmo Fennarder, ohjausryhmän jäsen, Haikkaanlahden osakaskunta
- Juhani Tikkanen, ohjausryhmän jäsen, Illukansaaren osakaskunta
- Juha Tielinen, ohjausryhmän jäsen, Taipalsaaren kunta
- Matti Tapanainen, ohjausryhmän jäsen, Lemin kunta
- Kauko Poikola, ohjausryhmän jäsen, Kaakkois – Suomen Te – keskus

Hankkeen yhteistyötahoina toimivat hankealueen osakaskunnat (18 kpl), osakkaat, yksityiset vesialueen omistajat (4 kpl), ammattikalastajat, kalastusseurat ja kunnat.

3. Toteutus

Hankkeen työvaiheet olivat kalastorakenteen kunnostus, ammattitaidon – ja osaamisen siirto kalastuksessa, kalan käsittelyssä ja jatkojalostuksessa, kuivamaan kalasataman selvitys, seuranta, tiedotus ja hallinnointi.

3.1. Kalastorakenteen kunnostus

Kalastorakenteen kunnostus on tehty ostopalveluna. Kalastusalue on pyytänyt tarjousta kolmelta alan yrittäjältä. Järvikalastus Turtiainen ky on vastannut kalastorakenteen kunnostuksesta tarjouskilpailun perusteella. Kalastorakenteen kunnostus on pitänyt sisällään hoitokalastuksen, kalan kuljetuksen ja loppukäsittelyn.

3.1.1. Kalastus

Hankeaikana vuosina 2004 – 2006 on pyydetty yhteensä 128.870 kiloa vähempiarvoista (pieni ahven, särki, kiiski, sorva, lahna, salakka ja kuore) kalaa hankealueelta (7.500 vesihehtaaria). Lisäksi kalastuksen yhteydessä on saatu yhteensä 5.196 kiloa muikkua, 17 kiloa siikaa, 1.434 kiloa petoahventa, 713 kiloa haukea, 788 kiloa madetta, 128 kiloa kuhaa ja 1 kilo järvilohia. Hoitokalastuksen hehtaariohtainen saalis on ollut yhteensä 18,4 kg/vesihehtaari. Alla olevassa taulukossa 1 on esitetty vuosittainen kalalajikohtainen saalis kiloina ja prosentteina vuosina 2004 -2006.

Taulukko 1

3.1.2. Saalis (kg/%) 2004 - 2006

Kalalaji	2004	2005	2006	Yht.	%	Kalalaji	2004	2005	2006
Ahven	14372	7844	192	22408	16,3	Ahven	28,6	9,7	3,1
Särki	28236	56692	6	84934	61,9	Särki	56,2	70,2	0,1
Kiiski	370	172	16	558	0,4	Kiiski	0,7	0,2	0,3
Sorva	21	85	0	106	0,1	Sorva	0,0	0,1	0,0
Lahna	4475	5892	4715	15117	11,0	Lahna	8,9	7,3	77,7
Salakka	1182	4450	0	5632	4,1	Salakka	2,4	5,5	0,0
Kuore	0	0	115	115	0,1	Kuore	0,0	0,0	1,9
Siika	2	1	14	17	0,0	Siika	0,0	0,0	0,3
Muikku	116	4251	829	5196	3,8	Muikku	0,2	5,3	13,6
Petoahven	650	761	23	1434	1,0	Petoahven	1,3	0,9	0,4
Hauki	451	150	112	713	0,5	Hauki	0,9	0,2	1,8
Made	350	438	0	788	0,6	Made	0,7	0,5	0,0
Kuha	34	39	55	128	0,1	Kuha	0,1	0,0	0,9
Lohi	0	1	0	1	0,0	Lohi	0,0	0,0	0,0
Yhteensä	50259	80776	6096	137147	100				

Hoitokalastus on tapahtunut talvinuotalla, nuotalla, troolilla, rysällä ja katiskoilla. Hankkeen tehokkain (kg) hoitokalastuksen pyyntimuoto on ollut katiska. Alla olevaan taulukkoon 2 on kerätty vuosittain käytetyt pyyntimuodot ja vähempiarvoisten kalalajien saaliit (kg/%).

Taulukko 2

3.1.3. Saalis pyydyksittäin

Pyyntimuoto	2004 kg	2004 %	2005 kg	2005 %	2006 kg	2006 %	Yhteensä kg	%
Nuotta	23162	47,6	9081	12,1	0	0,0	32243	25,0
Talvinuotta	0	0	269	0,4	5077	100	5346	4,2
Trooli	0	0	170	0,2	0	0,0	170	0,1
Rysä	0	0	11850	15,8	0	0,0	11850	9,2
Katiskat	25496	52,4	53765	71,6	0	0,0	79261	61,5
Yhteensä	48658	100	75135	100	5077	100	128870	100

Hoitokalastuksessa käytettyjen pyyntivälineiden kokemis – tai vetokertasaaliit (vähempiarvoiset kalalajit) olivat hankkeen aikana alla olevan taulukon 3 mukaiset.

Taulukko 3

3.1.4. Kokemis- tai vetokertasaalis pyydyksittäin

Pyyntimuoto	Kokemis- tai vetokerrat	2004 kg	Kokemis- tai vetokerrat	2005 kg	Kokemis- tai vetokerrat	2006 kg
Nuotta	50	390	13	492	ei käytössä	-
Talvinuotta	ei käytössä	-	5	54	16	324
Trooli	ei käytössä	-	3	57	ei käytössä	-
Rysä	ei käytössä	-	63	121	ei käytössä	-
Katiska	101	2,4	142	2,4	ei käytössä	-

3.1.5. Kalankuljetus ja loppukäsittely

Hankkeen aikana hoitokalastussaalissa on kuljetettu rantaan veneessä (nuotta- ja rysäkalat/2004 - 2005), laatikoissa (2004) ja pytyissä (2005) (katiskakalat). Rannalla kala on aina punnittu ja siirretty keräilyastioihin (v.2004) ja kuorma -autoon tai suoraan traktorin etunosturilla kalan loppukäsittelypaikkaan (v.2005). Hoitokalastussaalissa on suurelta osin kompostoitu vuosina 2004 - 2005. Veijo Rikkonen on vastannut työn käytännön toteutuksesta Taipalsaaren kunnan ohjeiden mukaisesti. Osa hoitokalastussaalista on toimitettu turkistarhalle.

3.2. Ammattitaidon – ja osaamisen siirto kalastuksessa, kalan käsittelyssä ja jatkojalostuksessa

Ammattitaidon – ja osaamisen siirto kalastuksessa, kalan käsittelyssä ja jatkojalostuksessa on tehty ostopalveluna. Kalastusalue on pyytänyt tarjousta kolmelta alan yrittäjältä. Järvikalastus Turtiainen ky on suorittanut ko. toiminnan tarjouskilpailun perusteella. Kirjallista tietoa ei ole olemassa kalastuksesta, kalan käsittelystä ja jatkojalostuksesta. Hankkeen aikana on tullut esille, että käytännön tietoa kalastuksesta, kalan käsittelystä ja jatkojalostuksesta löytyy vaihtelevasti eri kalastajilta tai se puuttuu lähes kokonaan. Toisaalta kalan käsittely ja jatkojalostustilat puuttuvat maakunnasta. Hankkeen osalta on katsottu tarpeellisemmaksi selvittää nykyisten kalastajien koulutus – ja investointitarpeet markkinoiden näkökulmasta kuin lähteä kouluttamaan uusia yrittäjiä alalle. Osion on toteuttanut Tero Laukkanen, Kalapriima ky:stä vuoden 2006 aikana. Liite: työselvitys/Kalapriima ky

3.3. Kuivamaan kalasatama selvitys

Tero Laukkanen, Kalapriima ky: stä ja Etelä – Karjalan kalatalouskeskus ovat vastanneet ns. kuivamaan kalasataman esiselvityksen teosta erillisen muutoshakemuksen pohjalta. Liite: työselvitys/Kalapriima ky

3.4. Seuranta

Seuranta on tehty ostopalveluna. Kalastusalue on pyytänyt tarjousta kolmelta alan yrittäjältä. Järvikalastus Turtiainen ky on suorittanut ko. toiminnan tarjouskilpailun perusteella. Hankealueen kalakantoja on seurattu hoitokalastussaalien, talvinuottaussaaliiden, kalastustiedustelun ja haastattelujen avulla.

3.5. Tiedotus

Tiedotus on tehty ostopalveluna. Kalastusalue on pyytänyt tarjousta kolmelta alan yrittäjältä. Järvikalastus Turtiainen ky on suorittanut ko. toiminnan tarjouskilpailun perusteella. Hankkeen tiedotus on hoidettu sekä kirjallisilla tiedoilla (3 kpl) että tiedotustilaisuuksilla (2 kpl).

3.6. Hallinnointi

Hallinnointi on tehty ostopalveluna. Kalastusalue on pyytänyt tarjousta kolmelta alan yrittäjältä. Järvikalastus Turtiainen ky on suorittanut ko. toiminnan tarjouskilpailun

perusteella. Hankkeen osalta on pidetty viisi ohjausryhmän kokousta. Hankkeen kirjanpidosta on pidetty kalastusalueen toimesta.

4. Tavoitteet

Hankesuunnitelman mukaan hankkeelle asetettiin tavoitteet toimintapuitteille, koulutukselle, toimintamallille ja verkostojen kehittämiseksi. Toimintapuitteet pitävät sisällään 200 tonnin hoitokalastussaaaliin ja muikun osuuden kasvattaminen 50 % kalastosta. Koulutuksessa kalastorakenteen kunnostajat tutustuttavat/kouluttavat paikallisia uusia yrittäjiä kalastukseen, kalan käsittelyyn ja jatkojalostukseen. Toimintamalli pitää sisällään mm. tutustumistilaisuudet. Verkostojen kehittäminen tarkoittaa yhteistyön kehittämistä koko hoitokalastusprosessin osalta.

5. Tulokset

5.1. Toimintapuitteet

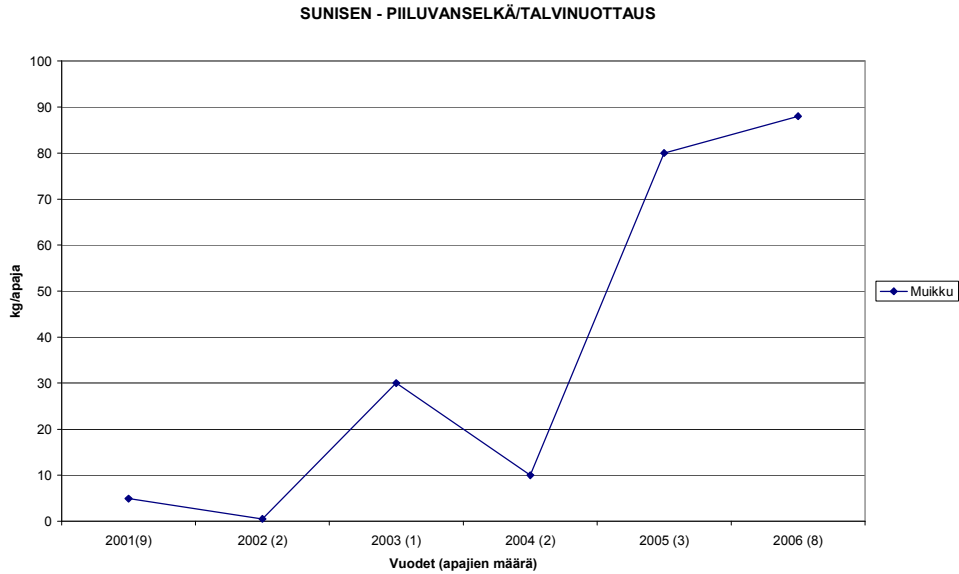
5.1.1. Hoitokalastussaaalis

Hankkeen aikana on pyydetty yhteensä 128.870 kiloa vähempiarvoista (pieni ahven, särki, kiiski, sorva, lahna, salakka ja kuore) kalaa hankealueelta. Tavoite hoitokalastussaaaliista saavutettiin 64 prosenttisesti. Tavoitteen toteutumista vaikeuttivat tiukka aikataulu (käytännössä kaksi vuotta), laaja vesialue ja luonnon olosuhteet etenkin nuottauksessa (tuulet, virtaukset, veden pinnan korkeus ja koristelevä).

Aikaisemman hankkeen aikana vuosina 2001 - 2003 (Sunisenselän hoitokalastushanke-Kalapaikka Keskellä kaupunkia) ja kalastusalueen rahoituksella vuonna 2003 on pyydetty yhteensä 86.275 kg vähempiarvoista kalaa. Kaiken kaikkiaan vuosina 2001 – 2006 on kalastettu yhteensä 215.134 kg vähempiarvoista kalaa hankealueelta.

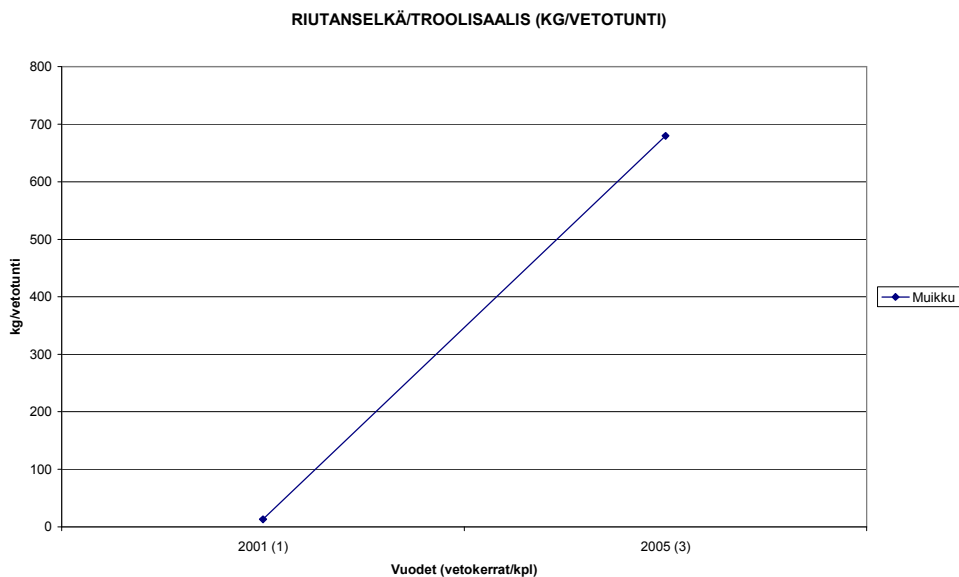
5.1.2. Muikun osuus

Muikkukanta on vahvistunut huomattavasti hankealueella. Muikkukanta koostuu pääosin vuoden 2004 ikäluokasta. Muikun osuus hoitokalastussaaaliissa on noussut 13,6 % vuonna 2006. Sunisen – ja Piiluvanselältä on käytössä tietoa talvinuottaussaaaliista vuosilta 2001 – 2006. Tammikuussa 2006 tehdyt talvinuottausvedot Sunisen – ja Piiluvanselällä antoivat keskimäärin vajaat 10 kilon muikun hehtaarisaaaliit. Lisäksi kalastustiedustelun perusteella (julkaisematon 2006) muikkuverkkojen yksikkösaaliit ovat olleet Piiluvanselällä keskimäärin 2,712 kg/verkko/päivä vuonna 2005. Pyyntipäivien määrät ovat 4.805 päivää. Muikkuverkkojen yksikkösaaliit ovat vaihdelleet 2 – 10 kilon välillä. Vuotta 1997 koskevassa kalastustiedustelussa muikkuverkkojen yksikkösaaliit ovat olleet Sunisen – ja Piiluvanselällä keskimäärin 0,357 kg/verkko/päivä. Kuva 1 talvinuottaussaaaliit Sunisen – ja Piiluvanselillä.

Muikkuverkkoosaaliit ovat olleet Riutanselällä kesäpyynnissä parhaimmillaan keskimäärin 17 kg/päivä/verkko vuonna 2005 (suullinen haastattelutieto). Myös talvella 2006 Riutanselällä verkkokalastajat ovat saaneet muikku verkoilla noin 5 kg/verkko/päivä (suullinen haastattelutieto). Riutanselällä on tehty vuosina 2001 ja 2005 troolauskokeilut. Troolaustulokset (kg/vetotunti) osoittaa muikkukannan vahvistuneen voimakkaasti Riutanselällä. Paikalliset vapaa – ajan kalastajat ovat olleet tyytyväisiä vahvoista muikkukannoista. Kuva 2 troolaussaaliit Riutanselällä.

Kuva 2

5.2. Koulutus

Kirjallista tietoa ei ole olemassa kalastuksesta, kalan käsittelystä ja jatkojalostuksesta. Hankkeen aikana on tullut esille, että käytännön tietoa kalastuksesta, kalan käsittelystä ja jatkojalostuksesta löytyy vaihtelevasti eri kalastajilta tai se puuttuu lähes kokonaan. Toisaalta kalan käsittely ja jatkojalostustilat puuttuvat maakunnasta. Hankkeen osalta on katsottu tarpeellisemmaksi selvittää nykyisten kalastajien koulutus – ja investointitarpeet markkinoiden näkökulmasta kuin lähteä kouluttamaan uusia yrittäjiä alalle.

5.3. Toimintamalli

Hoitokalastuksen toimintamalli on tuotu esille kirjallisissa tiedotteissa, kahdessa erikseen järjestetyissä tutustumistilaisuuksissa ja tiedotusvälineissä (Etelä – Karjalan Radio, Kaakkois – Suomen Uutiset). Ihmisten suhtautuminen on muuttunut myönteiseksi ammattimaista kalastusta kohtaan. Hankealueesta on tulossa yksi uusi ammattikalastusalue Etelä – Karjalaan.

5.4. Verkostojen kehittäminen

Hoitokalastuksen eri vaiheet (kalan etsiminen, kalastus eri pyyntimuodoilla, kalan käsittely ja loppukäsittely) on tehty kustannustehokkaasti ja ammattimaisesti yhteistyöverkostojen kautta. Katiskakalastusta on kehitetty ammattimaiseen muotoon. Hankealueella on opittu eri pyyntivälineiden osalta tehokkaammat pyyntiajat kalan tulevan hyötykäytön osalta. Hankkeen aikana (tammikuu 2006) ja hankkeen jälkeen osakaskunnat ovat jo myöntäneet lupia (talvinuotta, nuotta ja rysä) ammattikalastajille. Kalastusalue ja osakaskunnat ovat valmiita panostamaan jatkossakin vesialueeseen.

5.5. Muuta

Kuivanmaan kalasatama selvitystä on tehty aikataulun puitteissa. Liite: hankkeen loppuraportin aineistoksi/ Tero Laukkanen, Kalapriima ky.

Arvio hankkeesta lehtileike Etelä – Saimaa (liite).

6. Aikataulu

Hankkeen toteutusaika on ollut 01.01.2004 – 28.02.2006

7. Kustannukset

Hankkeen kustannukset ovat olleet yhteensä 169.648,63 euroa. Kustannukset koostuivat ostopalveluista (133.975,87 euroa), matkoista (3.133,80 euroa) ja muista kustannuksista (32.538,96 euroa). Hankerahaa on jäänyt käyttämättä 18.058,37 euroa.

8. Rahoitus

Hanketta ovat rahoittaneet Te – keskus (94.002,30 euroa), kunnat (31.079,63 euroa) ja osakaskunnat (44.566,70 euroa).

9. Jatkosuunnitelma

Hoitokalastus on edesauttanut muikkukantojen vahvistumista hankealueella Pien - Saimaalla. Hoitokalastus prosessi tulee analysoida ja kehittää edelleen. Jatkossa kuivanmaan kalasatama (kalan esikäsitteilytilat ja irtopakastuslinjasto ym.) ja siihen liittyvä koulutus muuttava hoitokalastussaaliiin (pieni ahven, särki, lahna) käyttöä montusta hyötykäyttöön. Tällöin hoitokalastuksesta tulee sekä taloudellisesti että ekologisesti järkevä kalastusmuoto. Hoitokalastus tullaan myös suuntaamaan entistä enemmän saalishuippuihin. Osakaskunnat ja kalastusalue tukevat kehitystyötä sekä sosiaalisesti (kokouspäätökset) että taloudellisesti myös tulevaisuudessa.

10. Ohjausryhmän arvio

Ohjausryhmä arvioi hanketta ohjausryhmän loppukokouksessa (05.05.2006) seuraavasti. Hanketoimijat ovat verkostoituneet. Hanke on toteutettu ammattimaisesti eri osioiden osalta. Hanke on ollut oppiva prosessi. Eri osioita toteuttamista (kalastorakenteen kunnostus ja ammattitaidon ja osaamisen siirto) on analysoitu ja kehitetty edelleen koko hankkeen aikana. Etenkin katiskakalastuksen kehittäminen on tuonut esille uusia tulevaisuuden toimeentulo mahdollisuuksia. Hankkeen loppuvaiheeseen kytketty ns. kuivanmaan kalasataman esiselvitys luo pohjaa tulevaisuudessa järvikalan kokonaisvaltaiseksi hyödyttämiseksi. Hanke on vaikuttanut myös myönteisesti ihmisten asenteisiin sekä ammattimaisiin pyyntimuotojen että ammattikalastuksen osalta. Hankealueen osakaskuntien myöntämät ammattikalastusluvut edesauttavat tulosten (muikkukannat) hyödyttämistä ja säilyttämistä ja tulevaisuudessa myös vähempiarvoisten kalalajien (särki, pieni ahven, lahna) hyötykäytön kehittämistä.

11. Asiakirjojen säilyttäminen

Hankkeen asiakirjat säilytetään osoitteessa Läntisen Pien – Saimaan kalastusalue, Pormestarinkatu 6, 53100 Lappeenranta.